

De kleine Geschiedenis van Rotterdam voor Dummies

**Wilma van Giersbergen
René Spork**

BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2016

Inhoud

.....

Inleiding	9
Hoofdstuk 1: Wat voorafging aan Rotterdam (ca. 150.000 v. Chr. - 1570 n. Chr.) ..	13
Bewoning van het Maasmondgebied	14
Internationaal knooppunt	15
Verdronken Rotta	15
De dam in de Rotte: Rotterdam	16
Strijd tegen het water: het heemraadschap	17
Haring: bron van inkomsten	19
Verwoeste kastelen	19
Erasmus Roterodamus	20
Grote- of Sint-Laurenkerk	23
De stadsbrand van 1563	23
Hoofdstuk 2: Eerst de Spaanse Opstand, dan de Gouden Eeuw (1570-1700) ..	25
Rotterdam Oranjestad	26
De stadsdriehoek: 1575-1615	28
De wijde wereld	29
VOC en WIC: oost en west	31
Rivaliteit met Amsterdam	33
Admiraliteit op de Maze	33
's Lands Werf	34
Een plaats voor Franse vluchtelingen	34
Chique gebouwen in de stad	35
Hoofdstuk 3: Onlust en vernieuwing; veranderende tijden (1700-1813)	37
Adriaan van der Werff: hofschilder in Düsseldorf	38
Rotterdam erkent de stadhouder	39
Little London	40
Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte	41
Toneel en muziek	42
Slavenhandelaren Coopstad & Rochussen	44

Opnieuw Oranje: Kaat Mossel en Ruige Keet	45
Napoleon was hier	47
Executie van onruststokers	47
Hoofdstuk 4: Begin modernisering (1813-1885)	49
Algemene Begraafplaats Crooswijk	50
Stadspoorten verdwijnen	50
Roeien en zeilen in Rotterdam	52
Het spoor in Rotterdam	52
Coolsingelziekenhuis	53
Schone stad: het Waterproject	54
Jacob de Vletter: held of slachtoffer?	55
Nieuwe Waterweg	56
Sprong over de rivier	57
Oeververbindingen	57
Pincoffs of het grote schandaal	58
Een spoorwegviaduct dwars door de stad	59
HAL en Lloyd	59
Plan C	61
Hoofdstuk 5: Grote havenstad (1885-1914)	63
De uitbreidingsfase	64
Linker Maasoever	64
Havens op de linker Maasoever	64
Rechter Maasoever	66
Immigrantenstromen	67
Boeren	67
Landverhuizers	67
Chinezen	68
Annexatie van Kralingen en Hoek van Holland	70
Emancipatie	71
Arbeiders en vrouwen	71
Boefjes	72
Eerste verkeersdoorbraak	75
Hoofdstuk 6: Interbellum (1914-1940); van werkstad naar cultuurstad	77
Rotterdam en de 'Grote' Oorlog	78
Een nieuw stadhuis	79
Revolutie	81
Tuindorpen Vreewijk en Heijplaat	81

Stadsdoorbraak	83
Meent	83
Verkeersknoop Hofplein	83
Cultuur in de stad	86
Cultuurpark het Land van Hoboken	86
Kunstenaars in de stad	87
Modern Rotterdam en het Nieuwe Bouwen	88
Het ss Nieuw Amsterdam	89
Nenijto	90
Een nieuwe Diergaarde	91
Maastunnel	92
Joden in Rotterdam	92
Hoofdstuk 7: Tweede Wereldoorlog (1940-1945)	93
De aanval op Rotterdam begint	94
Het ultimatum	94
Rotterdam wordt gebombardeerd	95
Puinruimen	96
Plannen voor de wederopbouw	97
Noodwinkels en noodwoningen	98
Loods 24	99
Het vergeten bombardement	100
'De stoere kade slijt'	100
Havensabotage	101
De Razzia	103
Eindelijk vrij	103
Hoofdstuk 8: Wederopbouw (1945-1975)	105
Herstel en uitbreiding havens	106
Toerisme tijdens de wederopbouw	107
'Sterker door strijd'	108
Wederopbouwdag	109
Publiekstrekker Rotterdam Ahoy'50	110
De stad raakt vol	111
Het einde van de Ahoy-hal	112
Wonen in nieuwe wijken	113
De Doelen	114
Erasmus Universiteit	115

Hoofdstuk 9: Metropool Rotterdam (1975-heden)	117
Havenstad en multiculturele stad	118
De 'Kist van Quist'	119
Breken en bouwen	120
De Kop van Zuid	121
Van Koopgoot tot Koopboog	121
Groot, groter, grootst	122
Proeftuin Rotterdam	124
Stadsinitiatieven	126
Politicus Pim Fortuyn	127
Hoofdstuk 10: Tien onvergetelijke gebouwen	131
1898: Rijksmonument Het Witte Huis	131
1924-1931: Werelderfgoed Van Nellefabriek	133
1937: Feyenoord Stadion	134
1953: Rijksmonument Groothandelsgebouw	135
1960: Euromast	136
1984: Het Blaakse Bos	137
(1917) 1993: Hotel New York	138
1996: Erasmusbrug	139
2014: Station Rotterdam Centraal	139
2014: Markthal	140
Index	143

Inleiding

Van het ontstaan van de eenvoudige nederzetting Rotta tot en met wereldhavenstad Rotterdam, dat is een hele stap die duizend jaar geschiedenis beslaat. Kijken we naar de prehistorie (vondsten op de Maasvlakte) dan gaan we wat sporen van bewoning betreft wellicht zelfs 150.000 jaar terug in de tijd. Kan dat allemaal worden gevat in een klein boekje, een boekje voor ‘dummies’? Met ‘dummies’ worden natuurlijk ‘leken’ bedoeld, geen geschoolde historici, maar gewone belangstellenden die kennis willen nemen van de Rotterdamse geschiedenis op hoofdlijnen en tal van leuke wetenswaardigheden.

En om antwoord te geven op de vraag: ja dat kan. Je houdt het bewijs in handen.

Voorgangers

Die beknoptheid is alleen maar mogelijk als je kunt bouwen op de werken van je voorgangers. Dat zijn allereerst *Stad in aanwas. Geschiedenis van Rotterdam tot 1813* van Arie van der Schoor en *Stad van Formaat. Geschiedenis van Rotterdam in de negentiende en twintigste eeuw* van Paul van de Laar, achtereenvolgens verschenen in 1999 en 2000 als twee delen stadsgeschiedenis. Het beknopte *Het Rotterdam Boek* van Arie van der Schoor (2005) is min of meer op deze twee delen gebaseerd.

Was de geschiedenis daarmee klaar? Nee, men vond dat er – gezien het zware bombardement van 14 mei 1940 – best een

apart boek over de oorlog mocht verschijnen. Dat kwam er in 2006 van de hand van Hans van der Pauw, *Rotterdam in de Tweede Wereldoorlog*, een boek van 956 pagina's en een gewicht van drie kilo.

Daarmee was de geschiedeniskous voor wat betreft Rotterdam nog niet af. Landelijk woedde er inmiddels een canon-discussie. Geschiedenis moest worden gevat in vijftig 'vensters', de belangrijkste thema's uit de geschiedenis. Ook Rotterdam moest er aan geloven en zo verscheen in 2011 *Geschiedenis van Rotterdam. De canon van het Rotterdams Verleden* van Els van den Bent in samenwerking met de auteurs van deze kleine *Voor Dummies*. Els van den Bent kwam dat jaar ook met de handelseditie van haar proefschrift *Proeftuin Rotterdam: droom & daad tussen 1975-2005*.

Was dat het dan? Eh, eigenlijk niet. Er wordt wel gezegd dat Rotterdam een stad is die nooit af is, maar dat geldt zeker voor haar geschiedenis. Critici die de bovengenoemde twee delen stadsgeschiedenis hadden bestudeerd merkten op dat deze geschiedschrijving geheel uitging van het Rotterdamse perspectief, maar ze vroegen zich af wat de opkomst van Rotterdam had betekend voor de omliggende dorpen die geleidelijk werden opgeslokt door de havenstad. Arie van der Schoor werd bereid gevonden om onderzoek te doen en te publiceren (in 2013) over *De dorpen van Rotterdam: van ontstaan tot annexatie*.

Wat we zeker niet mogen vergeten zijn de jongeren. In 2015 verscheen *Mijn Stad Rotterdam* van Ruud Spruit, een reis door de geschiedenis voor jong en oud in zeventien verhalen, met een woord vooraf van burgemeester Aboutaleb.

Eind goed al goed? Nou, die oorlog hebben we nu wel gehad, maar hoe zit het eigenlijk met de wederopbouw? Tja, historici Anne Jongstra en Arie van der Schoor, beiden werkzaam bij het Stadsarchief Rotterdam, kwamen in het najaar van 2015 met een fotoboek over de wederopbouw *Rotterdam 1945-1970*

en dan hebben we de drie delen geschiedschrijving van Jan Oudenaarden over voetbalclub Feyenoord niet eens genoemd.

Over dit boek

Zoals gezegd, een geschiedenis op hoofdlijnen. Meer weten? Zie boven en vergeet vooral niet de stad in te gaan, want ondanks het bombardement is geschiedenis in de stad zeker zichtbaar, van Delfshaven, het standbeeld van Erasmus tot en met de markering van de brandgrens met lampjes in de stoep/straat (een lint van 12 km). Zie verder www.stadsarchief.rotterdam.nl.

Pictogrammen

Om de inhoud van de tekst te markeren, zijn in de marge pictogrammen aangebracht. De volgende pictogrammen zijn gebruikt:

Dit pictogram markeert een belangrijke gebeurtenis in de Rotterdamse geschiedenis.

Dit pictogram geeft aan dat er in de tekst een belangrijke ontwikkeling wordt beschreven.

Dit pictogram verwijst naar een anekdote of een leuk weetje uit de geschiedenis van Rotterdam.

Dit pictogram markeert een citaat van een historische figuur of van een bezoeker.

Hoofdstuk 1

Wat voorafging aan Rotterdam (ca. 150.000 v. Chr. - 1570 n. Chr.)

In dit hoofdstuk:

- ▶ Oudste menselijke resten
 - ▶ Verdronken en herrezen Rotta
 - ▶ Strijd tegen het water
 - ▶ De drie Schieën
 - ▶ Vette haring en verwoeste kastelen
 - ▶ Erasmus Roterodamus
-

Jagers en vissers strijken neer in het Maasmondgebied. Rond het jaar 1000 is er al een nederzetting, Rotta genaamd, die een belangrijk handelsknooppunt vormt. Overstromingen aan het einde van de twaalfde eeuw maken een einde aan Rotta. Een dam in de Rotte omstreeks 1270 biedt uitkomst. Daarop ontstaat een nieuw Rotta. Als Rotterdam in 1340 het stadsrecht krijgt en een scheepvaartkanaal naar de Schie kan aanleggen, kan de handel beginnen.

Bewoning van het Maasmondgebied

Zo'n 10.000 jaar geleden werd de Maasvlakte bewoond door jagers en vissers. Bewijzen daarvan zijn lans-, harpoen- en pijlpunten uit de Midden-Steentijd (ca. 8000-6000 v. Chr.). Ze zijn gemaakt van been en gewei. Ook in Rotterdam zelf is bewoning vastgesteld. Op 12 meter diepte onder het Centraal Station werden sporen aangetroffen in de vorm van een stukje touw en voedselresten, die dateren uit 5500 v. Chr. In Beverwaard bij IJsselmonde vond het Bureau Oudheidkundig Onderzoek van de Gemeente Rotterdam (BOOR) een haardplaats en vuurstenen werktuigen uit dezelfde tijd. Hier lagen ook drie crematiekuilen met verbrande menselijke resten uit circa 7500-7000 v. Chr. Tot aan de Bronstijd (2000-800 v. Chr.) werd de Maasmond bewoond. De jagers en vissers waren langzamerhand overgegaan op het boerenbedrijf maar de bewoners trokken weg omdat het hiervoor te nat werd. In de IJzertijd (800-112 v. Chr.) werd het gebied van het huidige Rotterdam weer bewoond door boeren.

Oudste vondst

De oudste vondst uit de omgeving van Rotterdam komt van het strand van Oostvoorne, vlak bij de Rotterdamse Maasvlakte. Het is een schaaaf van vuursteen, een gereedschap

dat tussen 150.000 en 50.000 jaar geleden door een Neanderthaler is gebruikt in de Oude IJstijd.

